

บทบาทรัฐและภาคประชาสังคมในการกำกับดูแลรื้อถอนแท่นปิโตรเลียมในอ่าวไทย

The Role of the Government and Civil Society in Supervising the Decommissioning of Petroleum Platforms in the Gulf of Thailand

นฤมล กัลยาณมิตร¹ และ เกรียงชัย ปิงประวัต²

Narumon Kalayanamit¹ and Kriangchai Pungprawat²

มหาวิทยาลัยรามคำแหง^{1,2}

Ramkhamhaeng University, Thailand^{1,2}

Email: narumon.kal@gmail.com¹

Received: August 23, 2023

Revised: August 29, 2023

Accepted: August 30, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) นโยบาย ข้อกฎหมาย วิธีการประมวลแหล่งปิโตรเลียมของประเทศไทย 2) บทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย และ 3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคผู้รับสัมปทาน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 11 ท่าน ประกอบด้วยผู้บริหารของภาครัฐ นักการเมือง ผู้รับสัมปทาน ภาคประชาสังคม และนักวิชาการ คัดเลือกแบบเจาะจง ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) เมื่อเอกชนได้รับสิทธิตามสัญญาสัมปทานจากรัฐบาลในการลงทุนก่อสร้างและดำเนินงานเพื่อหาผลตอบแทนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ กรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์นั้นจะเป็นของภาคเอกชน แต่หลังจากการสิ้นสุดอายุสัมปทาน กรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์ที่ลงทุนจะถูกโอนให้แก่รัฐบาล โดยผู้รับสัมปทานเดิมต้องจ่ายเงินเป็นหลักประกันในการรื้อถอนสิ่งติดตั้ง 2) ภาครัฐต้องเข้าไปมีบทบาทเป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับการสัมปทานในครั้งนี้อย่างใกล้ชิด ทั้งกับผู้รับสัมปทานรายเดิมและผู้รับสัมปทานรายใหม่ให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยโดยสันติวิธีไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับผลกระทบมากเกินไป และ 3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคผู้รับสัมปทาน และภาคประชาสังคมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากทั้งสามภาคส่วนเป็นทั้งผู้ที่มีส่วนได้และเป็นผู้ที่มีส่วนเสียร่วมกัน โดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและผู้รับสัมปทาน เป็นไปในทิศทางและจุดหมายเดียวกัน คือ ความมั่นคงทางพลังงานของชาติเป็นหลัก ส่วนภาคประชาสังคม จะพิจารณาว่าสังคมได้อะไรจากการกระทำของภาครัฐ และจะส่งผลกระทบต่อตนเองอย่างไร

คำสำคัญ: บทบาทรัฐ, ภาคประชาสังคม, การกำกับดูแลรื้อถอนแท่นปิโตรเลียม

Abstract

The Objectives of this research were to study 1) policy, laws, and bidding methods for petroleum fields in Thailand, 2) the role of the government in supervising the demolition of petroleum rigs in the Gulf of Thailand, and 3) the interaction between the government, concessionaire sector, and civil society involved in overseeing the demolition of petroleum rigs in the Gulf of Thailand. The qualitative research used in-depth interviews of 11 key informants by government executives, politicians, concessionaires, civil society, and academics, selected by purposive sampling. Data were analyzed by content analysis.

The results revealed as follows: 1) when the private sector receives the right under the concession contract from the government to invest in the construction and work to find returns within the specified period. The private sector will hold ownership of the assets after the expiration of the concession period. Ownership of the invested assets is transferred to the government, and the concessionaire sector had to pay as collateral for the demolition of the installation. 2) The government must closely play a role as a mediator of conflicts arising from this concession, both with the original concessionaire and the new concessionaire, allowing various operations to be possible in peace and order without any side being affected too much. 3) The relationship between the government sector, concessionaire sector, and the civil society involved are significantly related because all three sectors are stakeholders and joint stakeholders. The interaction between the government sector and the concessionaire will be in the same direction: national energy security. As for civil society, it will consider what the society will gain from the government's actions and how it will affect them.

Keywords: State Role, Civil Society, Supervision of Petroleum Platform Demolition Policy

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีแหล่งก๊าซธรรมชาติที่สำคัญอยู่ในทะเลอ่าวไทย 2 แหล่ง คือ แหล่งเอราวัณและแหล่งบงกช ซึ่งเป็นแหล่งปิโตรเลียมที่ถือเป็นหัวใจหลักของก๊าซธรรมชาติในประเทศ เนื่องจากปริมาณก๊าซธรรมชาติที่ผลิตได้จากทั้ง 2 แหล่งดังกล่าว มีปริมาณสูงถึง 2.1 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน หรือมากถึงราว ๆ 70% ของกำลังการผลิตก๊าซที่ได้ทั้งหมดในประเทศไทย และที่สำคัญก๊าซที่ได้จากแหล่งผลิตทั้ง 2 แหล่งนี้ เป็นเชื้อเพลิงหลักในการผลิตไฟฟ้าให้กับคนไทยทั่วประเทศ (กรีนเนตเวิร์ค, 2562) โดยจากการศึกษาข้อมูลในสัญญาสัมปทานปิโตรเลียมโดยกระทรวงอุตสาหกรรม พบว่า สัญญาสัมปทานของทั้งสองโครงการจะสิ้นสุดอายุสัมปทานลงในปี พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2566 ตามลำดับนั้น

จึงมีความจำเป็นต้องมีการเปิดประมูลแหล่งปิโตรเลียมเอราวัณ-บงกช ก่อนที่สัญญาเดิมจะสิ้นสุดลง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลได้มีนโยบายให้กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงาน แก้ไขพระราชบัญญัติปิโตรเลียม เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการแหล่งปิโตรเลียมในประเทศมากยิ่งขึ้น โดยได้เพิ่มระบบสัญญาแบ่งปันผลผลิต และระบบสัญญาจ้างบริการ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2560 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ดังนั้น ก่อนสัมปทานจะสิ้นสุดสัญญาภายในระยะเวลา 5 ปี ดังนั้น วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 จึงมีมติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพข.) ครั้งที่ 2/2559 (ครั้งที่ 7) เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการแหล่งก๊าซธรรมชาติที่สัมปทานจะสิ้นสุดอายุในปี พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2566 โดยมอบหมายให้กระทรวงพลังงานคัดเลือกผู้ดำเนินการและเปิดให้มีการประมูลแข่งขันยื่นข้อเสนอเป็นการทั่วไปล่วงหน้าก่อนที่แหล่งเอราวัณ-บงกช จะสิ้นสุดอายุสัมปทาน ภาครัฐจึงกำหนดให้มีการเปิดประมูลสัมปทานสำหรับผู้สนใจขึ้นในปี พ.ศ. 2560 (ศูนย์ข่าวพลังงาน, 2562) การดำเนินการประมูลสัมปทานใหม่สำเร็จเสร็จสิ้นลงในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานได้ทำการลงนามในสัญญากับผู้ชนะการประมูลในระบบสัญญาแบ่งปันผลผลิตของแหล่งปิโตรเลียม 2 แหล่งใหญ่ที่สุดของประเทศ คือ (1) แหล่งเอราวัณ ได้แก่ บริษัท ปตท.สผ. เอนเนอร์ยี่ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด ร่วมกับ บริษัท เอ็มพี จี (ประเทศไทย) จำกัด (2) แหล่งบงกช ได้แก่ บริษัท ปตท.สผ. เอนเนอร์ยี่ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (กรีนเน็ตเวิร์ค, 2562; ศูนย์ข่าวพลังงาน, 2562)

แต่ถึงอย่างไรช่วงสุดท้ายภายในระยะเวลา 5 ปี ก่อนที่สัญญาสัมปทานจะสิ้นสุดอายุสัมปทานลงไป เริ่มมีการพิจารณาถึงสาระสำคัญก่อนการสิ้นสุดอายุสัมปทานในข้อ 15 ที่กำหนดให้ผู้รับสัมปทานดำเนินการส่งมอบสิ่งติดตั้งและทรัพย์สินอันจำเป็นต่อการสำรวจ ผลิต เก็บรักษา หรือเป็นสาธารณะประโยชน์ของรัฐหลังหมดสัมปทาน โดยไม่คิดมูลค่านั้น ส่วนสิ่งติดตั้งที่ไม่ได้ใช้ให้หรือออกไปหลังหมดสัมปทานภายในเวลา 3 เดือน ส่วนการควบคุมการจัดการการรื้อถอนต้องอาศัยเนื้อหาในข้อผูกพันและหน้าที่ของผู้รับสัมปทานที่ระบุให้ผู้รับสัมปทานต้องใช้ความพยายามอย่างสุดกำลังที่จะไม่ใช้วิธีประกอบกิจการปิโตรเลียมใด ๆ ซึ่งขัดต่อสาธารณะประโยชน์หรือกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจหรือประโยชน์สุขของประชาชน กล่าวคือ การรื้อถอนสิ่งติดตั้งในกิจการปิโตรเลียมหรือแท่นขุดเจาะในทะเลที่จะสิ้นสุดสัมปทานในปี พ.ศ. 2565 และ 2566 จึงเป็นหัวใจสำคัญของการสัมปทานที่จะสิ้นสุดลงตามข้อกำหนดที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติปิโตรเลียม และพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ที่ได้กำหนดสิทธิประโยชน์และหน้าที่ของผู้รับสัมปทานเอาไว้แบบกว้าง ๆ และมีการออกกฎกระทรวงฉบับที่ 5 และกฎกระทรวงอื่น ๆ ปี พ.ศ. 2544, 2555 และ 2559 ตามมา จนทำให้เกิดข้อพิพาทในเรื่องการทำสัมปทานกับภาครัฐ โดยเฉพาะประเด็นการสร้าง ความเชื่อถือและยึดหลักกฎหมาย และกระบวนการอย่างโปร่งใสเพื่อส่งเสริมการลงทุน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ โดยถือเอาผลประโยชน์ของชาติเป็นที่สุด (กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ, 2562)

ปัญหามีอยู่ว่า ข้อกำหนดที่มีอยู่ตาม พ.ร.บ.ปิโตรเลียม และ พ.ร.บ.ภาษีเงินได้ปิโตรเลียมปี พ.ศ. 2514 ที่ได้กำหนดสิทธิประโยชน์และหน้าที่ของผู้รับสัมปทานไว้แบบกว้าง ๆ ตามมาตรา 80 ความว่า “การประกอบกิจการปิโตรเลียมไม่ว่าสิทธิสำรวจหรือผลิตตามสัมปทานจะสิ้นสุดอายุหรือไม่ ผู้รับสัมปทานต้องดำเนินการให้ถูกต้อง ตามหลักเทคนิคและวิธีการปฏิบัติปิโตรเลียมที่ดี” ต่อมากฎกระทรวงฉบับที่ 5 ออกตาม พ.ร.บ. ปิโตรเลียม

ปี พ.ศ. 2514 ข้อ 15 (1) ระบุเอาไว้ว่า เมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานใดหรือสิ้นสุดอายุสัมปทานหรือถูกเพิกถอน ผู้รับสัมปทานจะต้องเป็นผู้ดำเนินการฟื้นดินและพื้นน้ำให้กลับมาเป็นสภาพเหมือนเดิมเท่าที่จะทำได้ และ (2) ให้รื้อถอนฐานคอนกรีต โครงสร้างอาคารที่อยู่อาศัย นำเครื่องจักร อุปกรณ์ และวัสดุที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ออก จากบริเวณหลุมสำรวจ และต้องดำเนินการเผาเศษปิโตรเลียมให้หมด และต่อมาได้มีการออกกฎกระทรวงอื่น ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นกฎกระทรวงปี พ.ศ. 2555 หรือ พ.ศ. 2559 ซึ่งผู้รับสัมปทานใช้เป็นข้ออ้างว่าเป็นการออกกฎกระทรวงเรื่องการรื้อถอนแท่นปิโตรเลียมขึ้นมาภายหลัง โดยเป็นไปตามกฎหมายหลักที่มีอยู่แล้ว ทำให้เกิดกรณีข้อพิพาทในครั้งนี้นั้น มีประเด็นความเห็นที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างผู้รับสัมปทานรายเดิมกับกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติขึ้น ดังนี้ (Energynewscenter.com, 2562)

1. ผู้รับสัมปทานบางรายไม่เห็นด้วย กับข้อกำหนดให้ต้องวางหลักประกันเต็มจำนวนสำหรับทรัพย์สินทั้งหมดตามแผนการการรื้อถอนเบื้องต้น ผู้รับสัมปทานมีความเห็นว่า ผู้รับสัมปทานมีภาระหน้าที่ในการรื้อถอนเฉพาะสิ่งติดตั้งที่ต้องรื้อถอนเท่านั้น ภาระหน้าที่นี้ไม่ควรรวมถึงสิ่งติดตั้งที่ต้องส่งมอบให้รัฐ ดังนั้น การวางหลักประกันควรวางเฉพาะสิ่งติดตั้งที่ต้องรื้อถอนเท่านั้น ไม่ควรรวมถึงสิ่งติดตั้งที่ต้องส่งมอบให้รัฐ

2. ผู้รับสัมปทานบางรายไม่เห็นด้วยกับข้อ 22 วรรค 2 ในกฎกระทรวงฯ ที่กำหนดให้ “ผู้รับสัมปทานยังคงมีหน้าที่รับผิดชอบการรื้อถอนสิ่งติดตั้งที่ได้ส่งมอบแล้ว เว้นแต่จะได้อำนาจไว้เป็นอย่างอื่นในข้อตกลงระหว่างหน่วยงานของรัฐผู้รับมอบกับผู้รับสัมปทาน ข้อตกลงการส่งมอบสิ่งติดตั้งให้เป็นไปตามที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา” ผู้รับสัมปทานมีความเห็นว่า ผู้รับสัมปทานมีภาระหน้าที่ในการส่งมอบสิ่งติดตั้งให้รัฐตามที่กำหนดไว้ในสัญญาสัมปทานเท่านั้น ผู้รับสัมปทานไม่ควรยังคงมีหน้าที่รับผิดชอบการรื้อถอนสิ่งติดตั้งที่ได้ส่งมอบแล้ว

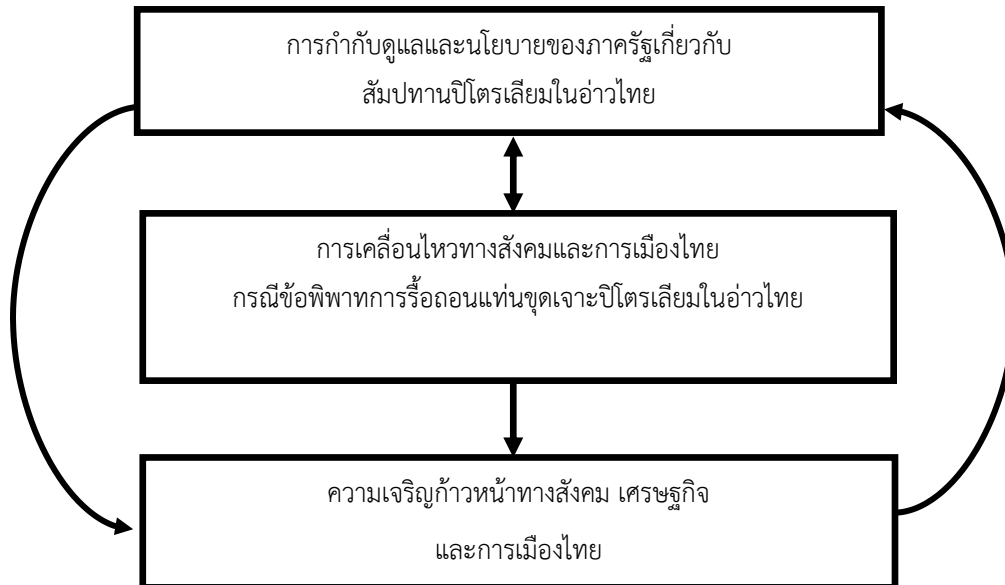
การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาบทบาทของรัฐและภาคประชาสังคมในการกำกับดูแลรื้อถอนแท่นปิโตรเลียมในอ่าวไทย ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างยิ่ง และมีความเชื่อมโยงกับหลายภาคส่วน ความสำเร็จในการดำเนินงานครั้งนี้ควรจะเป็นไปตามมาตรฐานสากล ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานในทุก ๆ มิติ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ เนื่องจากกิจการปิโตรเลียมดังกล่าวเป็นการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของประเทศไทย และที่สำคัญเป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงเป็นเรื่องที่ประชาชนทุกคนทุกฝ่ายควรเข้ามามีส่วนร่วมในทรัพยากรดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบาย ข้อกฎหมาย วิธีการประมวลแหล่งปิโตรเลียมของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาบทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคผู้รับสัมปทาน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถแบ่งแยกประเด็นซึ่งมีความสอดคล้องกับปัญหาของการวิจัยจนกลายเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงเอกสารในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ประกอบไปด้วย (1) การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความ หนังสือพิมพ์ เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ (Documentary Research) (2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เพื่อทำความเข้าใจต่อการกำกับดูแลและการระงับข้อพิพาทการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยครั้งนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารของภาครัฐนักรเมืองและนักรเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับปิโตรเลียมในอ่าวไทย จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้รับสัมปทานที่มีอำนาจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียม จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน และกลุ่มที่ 4 นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ในระดับลึก รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งนี้การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ได้พิจารณาถึงความแตกต่างด้านคุณลักษณะของบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความ หนังสือพิมพ์ เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ (Documentary Research) โดยนำมาประกอบร้อยเรียงเพื่ออธิบายให้เห็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับข้อพิพาทการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยในห้วงเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย วิธีการวิจัยด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และทำการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยที่จะหมดอายุการสัมปทานลงในปี พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 นี้ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับนัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ความหมาย จนไปถึงแนวคิดและทฤษฎี อันประกอบไปด้วย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองไทยนั้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นเอกสารเชิงวิชาการภายในประเทศ และต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลหลัก (key Informant) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องข้อพิพาทการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เนื่องจากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเฉพาะเจาะจงลงไป และเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับการกำกับดูแลและระงับข้อพิพาทการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยในครั้งนี้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การมีส่วนร่วม การตีความและการหาหลักฐานอื่น ๆ มาประกอบ ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้แบบเจาะจง โดยใช้ดุลพินิจของผู้วิจัยในการกำหนดสมาชิกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

เก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย ทั้งที่เป็นเอกสารเชิงวิชาการภายในประเทศ และต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยนำไปส่งให้ผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเองพร้อมขออนุญาตวันเวลาเพื่อทำการสัมภาษณ์ของแต่ละท่าน ไม่ได้ดำเนินการครบทั้ง 12 ท่าน ในวันเดียว และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการจดบันทึก และการบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการขออนุญาตบันทึกเสียง ใช้วิธีการจดบันทึกโดยละเอียดภายหลังที่ได้จากการสนทนา การสัมภาษณ์ และการบันทึกการสังเกต ถอดความเนื้อหาเป็นหมวดหมู่และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในสองลักษณะ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ร่วมกับการวิจัยเอกสาร (documentary research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

(Content Analysis) ทำการเขียนรายงานวิจัย อธิบายและสรุปความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารกับผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อจะนำไปสังเคราะห์และจัดทำรูปแบบที่มีความครอบคลุมแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบทั้งหมดเกี่ยวกับการกำกับดูแลและการระงับข้อพิพาทการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย

ผลการวิจัย

1. นโยบาย ข้อกฎหมาย วิธีการประมวลแหล่งปิโตรเลียมของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยได้เริ่มเปิดให้สัมปทานปิโตรเลียมครั้งแรกในปี พ.ศ. 2505 และภายใต้พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 (พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514, 2514) และพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 (พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514, 2514) หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ระบบ Thailand I มีข้อกำหนดการแบ่งและจัดเก็บผลประโยชน์แก่รัฐ ได้แก่ การเก็บค่าภาคหลวงในอัตราร้อยละ 12.5 ของรายได้จากการขายหรือจำหน่ายปิโตรเลียม การเก็บภาษีเงินได้ปิโตรเลียมในอัตราร้อยละ 50 ของกำไรสุทธิ การกำหนดให้ค่าภาคหลวงสำหรับปิโตรเลียมขายหรือจำหน่ายในประเทศสามารถนำมาเป็นเครดิตภาษีในแต่ละปีได้ ต่อมาเพื่อให้เข้ากับบริบทการเปลี่ยนแปลง รัฐบาลสมัยต่อมาจึงได้ปรับปรุงกฎหมายทั้งสองฉบับอีก 6 ครั้งในปี พ.ศ. 2516, พ.ศ. 2522, พ.ศ. 2532, พ.ศ. 2534, พ.ศ. 2550 จนมาถึงในปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลไทยได้มีนโยบายให้กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงานดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติปิโตรเลียม เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการแหล่งปิโตรเลียมในประเทศมากขึ้น โดยได้เพิ่มระบบสัญญาแบ่งปันผลผลิต และระบบสัญญาจ้างบริการ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2560 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ไปแล้วนั้น ต่อมาได้มีมติของคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) เรื่องแนวทางการบริหารจัดการแหล่งก๊าซธรรมชาติที่สัมปทานจะสิ้นสุดอายุในปี พ.ศ. 2565-2566 โดยมอบหมายให้กระทรวงพลังงานคัดเลือกผู้ดำเนินการโดยเปิดให้มีการประมูลแข่งขัน ยื่นข้อเสนอเป็นการทั่วไปล่วงหน้าก่อนที่แหล่งก๊าซธรรมชาติเอราวัณและแหล่งก๊าซธรรมชาติบงกชจะสิ้นสุดสัมปทานไปก่อน และกระทรวงพลังงานก็ได้ประกาศให้บริษัท ปตท.สผ. เป็นผู้ชนะการประมูลแหล่งก๊าซธรรมชาติเอราวัณและบงกช และได้รับสิทธิในการสำรวจและผลิตก๊าซธรรมชาติทั้งสองแหล่ง

และการได้รับสิทธิในการสำรวจและผลิตก๊าซธรรมชาติทั้งสองแหล่งแทนสัมปทานเดิมที่หมดอายุลงของ ปตท.สผ. โดยผู้รับสัมปทานรายเดิมต้องกำหนดแผนงาน และหลักประกันในการรื้อถอนสิ่งติดตั้งที่ใช้ในกิจการตามประกาศกฎกระทรวงปิโตรเลียม พ.ศ. 2559 ซึ่งหากบังคับใช้จะมีความเสี่ยงสร้างความเสียหายต่อเงินแผ่นดินเป็นอย่างมาก เนื่องจากยังขาดรายละเอียดในการปฏิบัติ จึงเท่ากับการเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจได้อย่างไม่จำกัด อีกทั้งยังบ่งชี้ว่า ประเทศไทยมีการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมมาเป็นเวลานานกว่า 40 ปีแล้ว แต่กฎกระทรวงเรื่องการรื้อถอนสิ่งติดตั้งที่ใช้ในกิจการปิโตรเลียม กลับไม่ได้มีการดำเนินการให้แล้วเสร็จล่วงหน้า แต่ถูกเขียนขึ้นในเวลากระชั้นชิดที่สัมปทานปิโตรเลียมกำลังจะหมดอายุลง จึงเท่ากับการปิดกั้นโอกาสที่ภาคประชาสังคมจะได้ตรวจสอบกฎหมายนี้อย่างถี่ถ้วนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความรัดกุมก่อนการนำมาบังคับใช้

2. บทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย ผลการวิจัยพบว่า โดยกระบวนการรื้อถอนแท่นปิโตรเลียมในครั้งนี้ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงานเป็นผู้มีบทบาทหลัก นับตั้งแต่การเปิดรับฟังความเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนสิ่งติดตั้งในกิจการปิโตรเลียม อาทิ แท่นผลิตและท่อปิโตรเลียม ทั้งบนบกและในอ่าวไทย โดยนับเป็นการรื้อถอนสิ่งติดตั้งในกิจการปิโตรเลียมเป็นครั้งแรกของประเทศไทยตั้งแต่มีการให้สัมปทานปิโตรเลียมมาแล้วหลายทศวรรษ การรื้อถอนเกี่ยวข้องกับหลากหลายหน่วยงาน นโยบายที่สอดคล้องกันของหน่วยงานทั้งหลายจะทำให้การปฏิบัติการรื้อถอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การจัดลำดับความสำคัญของภาครัฐจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีวัตถุประสงค์ที่อาจจะขัดแย้งกันจึงควรมีการกำหนดแนวทางว่าสิ่งใดจำเป็นสูงสุดในแต่ละเรื่อง ดังนั้น นโยบายระดับสูงสุดจึงควรกำหนดให้ชัดเจนว่าในหลายวัตถุประสงค์สิ่งใดมีความสำคัญเป็นอันดับแรก และเป็นอันดับรองลงมา ทั้งนี้กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้เปิดรับฟังความคิดเห็นและได้ดำเนินการประกาศเป็นกฎกระทรวง กำหนดแผนงาน ประเมินการค่าใช้จ่าย และหลักประกันในการรื้อถอนสิ่งติดตั้งที่ใช้ในกิจการปิโตรเลียม พ.ศ. 2559 ขึ้นมาอย่างชัดเจน ทั้งกำหนดการดำเนินการก่อนกิจกรรมการรื้อถอนที่ต้องให้ผู้รับสัมปทานส่งแผนงานการรื้อถอนในเบื้องต้น แผนงานการรื้อถอนโดยละเอียด และประเมินการค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนต้องมีรายการตามที่กำหนดท้ายกฎกระทรวงนี้ (กฎกระทรวงกำหนดแผนงาน ประเมินการค่าใช้จ่าย และหลักประกันในการรื้อถอนสิ่งติดตั้งที่ใช้ในกิจการปิโตรเลียม พ.ศ. 2559, 2559)

แต่จากการศึกษาพบว่า กฎกระทรวงฉบับนี้หากนำมาบังคับใช้จะมีความเสี่ยงสร้างความเสียหายต่อเงินแผ่นดินเป็นอย่างมาก อีกทั้ง ยังขาดรายละเอียดในการปฏิบัติ จึงเท่ากับการเป็นการเปิดช่องให้เจ้า หน้าที่ใช้ดุลพินิจได้อย่างไม่จำกัดทั้งที่ปรากฏข้อเท็จจริงแล้วว่า กฎหมาย ระเบียบและข้อตกลงระหว่างประเทศเรื่องการรื้อถอนแท่นผลิตปิโตรเลียมนอกชายฝั่งจะมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 และได้มีการปรับปรุงให้มีความรัดกุมมาโดยตลอด แต่ข้อกำหนดสำคัญข้างต้นกลับไม่ปรากฏในกฎกระทรวงฉบับนี้แต่อย่างใด อีกทั้ง มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ประเทศไทยมีการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมมาเป็นเวลานานกว่า 40 ปีแล้ว แต่กฎ กระทรวงเรื่องการรื้อถอนสิ่งติดตั้งที่ใช้ในกิจการปิโตรเลียม กลับมิได้มีการดำเนินการให้แล้วเสร็จล่วงหน้า แต่ถูกเขียนขึ้นในเวลากระชั้นชิดที่สัมปทานปิโตรเลียมกำลังจะหมดอายุลง จึงเท่ากับการปิดกั้นโอกาสที่ภาคประชาสังคมจะได้ตรวจสอบกฎหมายนี้อย่างถี่ถ้วนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความรัดกุมก่อนการนำมาบังคับใช้ ทั้งที่เป็นกฎหมายสำคัญของประเทศฉบับหนึ่ง เพราะมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมากและมีวงเงินค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องสูง ดังนั้น กฎกระทรวงฉบับดังกล่าว อาจมองได้ว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 62 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 164 ที่บัญญัติให้คณะ รัฐมนตรีต้องบริหารราชการแผ่นดินเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชนส่วนรวม กล่าวโดยสรุป บทบาทของภาครัฐในการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยในครั้งนี้มีประเด็นข้อพิพาทในการรื้อถอนที่บริษัท เชฟรอน ประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่เห็นด้วยกับแนวทางกำหนดให้ผู้รับสัมปทานเดิมต้องวางหลักประกันตามวงเงินค่ารื้อถอนเต็มจำนวน รวมไปถึงผู้รับสัมปทานเดิมต้องจ่ายค่ารื้อถอนตามสัดส่วนการใช้งานจริงอีกด้วยนั้น จึงไปดำเนินการร้องขอความเป็นธรรมกับอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ อันส่งผลกระทบให้ ปตท.สผ. ไม่สามารถเข้าพื้นที่ไปเตรียมการผลิตในระยะที่ 2 ได้

ดังนั้นรัฐบาลต้องเข้าไปมีบทบาทเป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับการสัมปทานในครั้งนี้อย่างใกล้ชิด ทั้งกับผู้รับสัมปทานรายเดิมและผู้รับสัมปทานรายใหม่ให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยโดยสันติวิธีไม่ให้เกิดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับผลกระทบมากเกินไป ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขการวางหลักประกันตามวงเงินค่ารื้อถอนเต็มจำนวน รวมไปถึงผู้รับสัมปทานเดิมต้องจ่ายค่ารื้อถอนตามสัดส่วนการใช้งานจริง และการเข้าพื้นที่ของผู้รับสัมปทานรายใหม่ให้ไม่ต้องชะงักงันส่งผลกระทบให้ไม่สามารถรักษาระดับการผลิตตามที่กำหนดไว้ในสัญญาได้ อันจะสร้างความเสียหายให้ทั้งกับภาครัฐและผู้รับสัมปทานเอง

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคผู้รับสัมปทาน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย ผลการวิจัยพบว่า การกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยในครั้งนี้ภาครัฐถือเป็นองค์หลักในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเจรจาร่วมกัน 3 ฝ่าย คือ กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ผู้รับสัมปทานรายเดิม ผู้รับสัญญารายใหม่ ให้ได้ข้อยุติต่าง ๆ โดยจะต้องมีความชัดเจนว่า จะมีแท่นผลิตจำนวนกี่แท่น ที่ผู้รับสัมปทานจะโอนเป็นทรัพย์สินของรัฐเพื่อให้ผู้รับสัญญารายใหม่ได้ใช้งานต่อ และเมื่อใช้งานจบแล้วใครจะต้องมารับภาระค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับสัญญารายใหม่ได้มีเวลาเตรียมความพร้อมในการผลิตก๊าซให้มีความต่อเนื่อง ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากสัญญาสัมปทานมาสู่สัญญาแบ่งปันผลผลิต ซึ่งกรณีดังกล่าวหากปล่อยให้มีการฟ้องร้องไปถึงอนุญาโตตุลาการ และกลายเป็นประเด็นข้อพิพาทที่ยืดเยื้อหลายปี ก็เชื่อว่าจะไม่เป็นผลดีกับทุกฝ่าย ในท้ายที่สุดหากการผลิตปิโตรเลียมเกิดชะงักงัน สุดท้ายผู้ที่จะต้องมารับภาระต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นก็คือ ประชาชนผู้ใช้พลังงานนั่นเอง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคผู้รับสัมปทาน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากทั้งสามภาคส่วนเป็นทั้งผู้ที่มีส่วนได้และเป็นผู้ที่มีส่วนเสียร่วมกัน การดำเนินงานใด ๆ จึงมีความจำเป็นต้องให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดตรงไปตรงมา โดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและผู้รับสัมปทาน จะค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีจุดหมายเดียวกัน คือ ความมั่นคงทางพลังงานของชาติเป็นหลัก และที่สำคัญภาครัฐได้เปลี่ยนระบบสัมปทานมาเป็นระบบแบ่งปันผลประโยชน์ภาครัฐจึงมีอำนาจในการบริหารจัดการเต็มที่ตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนภาคประชาสังคมแม้จะไม่ได้เข้าไปเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางตรง แต่การปิดกั้นไม่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเห็นอย่างตรงไปตรงมาได้ ก็ถือเป็นความล้มเหลวส่วนหนึ่งของภาครัฐที่ไม่สามารถเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาสังคมได้ ดังนั้น ภาคประชาสังคมต้องช่วยกันแสวงหาช่องทางการสร้างกลไกตรงจุดนี้ขึ้นมา เพื่อให้สามารถมีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านปิโตรเลียมของไทยในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพิจารณาว่าสังคมจะได้อะไรจากการกระทำของภาครัฐและจะส่งผลกระทบกับตนเองอย่างไร ดังนั้น การดำเนินงานใดของทั้งสามฝ่ายจะต้องยึดผลประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติเป็นหลักอันเป็นแนวทางที่ทุกฝ่ายต้องยึดถือร่วมกัน

อภิปรายผล

1. นับตั้งแต่รัฐบาลของ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ตราพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 ขึ้น เพื่อจัดตั้งองค์กรของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการปิโตรเลียมของ

ประเทศโดยตรงเป็นครั้งแรกในนามของ “การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย” หรือ ปตท. เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2521 เพื่อรองรับสถานการณ์ด้านพลังงานของประเทศ และเพื่อการแสวงหาแหล่งพลังงานปิโตรเลียมภายในประเทศอีกด้วยนั้น อันจะเป็นการบรรเทาการพึ่งพิงพลังงานจากต่างประเทศเป็นหลักได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา ชาคะสุวัจนานนท์ (2555) ที่กล่าวเอาไว้ว่า ภาครัฐในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบายใด ๆ ก็ตาม ควรมุ่งเน้นอยู่ที่ภาคสังคมเป็นหลัก สร้างพื้นที่ให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วม แลกเปลี่ยน เรียนรู้ มากกว่าการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือก มากกว่าการตั้งคำถามเพื่อหาหนโยบายที่ดี โดยภาครัฐจะต้องแสวงหาข้อมูล ที่มีความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับนโยบายที่จะดำเนินการ และศึกษาถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากนโยบายให้รอบด้าน ควรที่จะพิจารณาในประเด็นวัตถุประสงค์ของการสร้างความเป็นไปได้ในทางเทคนิค ผลกระทบ การกำหนดโครงสร้างที่ครอบคลุมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการเป็นหลัก และต้องพยายามหลีกเลี่ยงผลกระทบดังกล่าวด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับโครงการจนก่อให้เกิดภาวะวิกฤต หรือการออกกฎหมายหรือนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมงานของภาครัฐให้ตอบสนองต่อส่วนรวมในสิ่งที่ไม่นำไปสู่ความเสียหาย

จนมาถึงปี พ.ศ. 2559 ที่รัฐบาลไทยได้มีนโยบายให้กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กระทรวงพลังงานดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติปิโตรเลียม เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการแหล่งปิโตรเลียมในประเทศมากขึ้น โดยได้เพิ่มระบบสัญญาแบ่งปันผลผลิต และระบบสัญญาจ้างบริการ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2560 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ไปแล้วนั้น ต่อมาได้มีมติของคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการแหล่งก๊าซธรรมชาติที่สัมปทานจะสิ้นสุดอายุในปี พ.ศ. 2565-2566 โดยมอบหมายให้กระทรวงพลังงานคัดเลือกผู้ดำเนินการโดยเปิดให้มีการประมูลแข่งขันยื่นข้อเสนอเป็นการทั่วไปล่วงหน้าก่อนที่แหล่งก๊าซธรรมชาติเอราวัณและแหล่งก๊าซธรรมชาติบงกช จะสิ้นสุดสัมปทานไปก่อน และกระทรวงพลังงานก็ได้ประกาศให้ บริษัท ปตท.สผ. เป็นผู้ชนะการประมูลแหล่งก๊าซธรรมชาติเอราวัณและบงกช และได้รับสิทธิในการสำรวจและผลิตก๊าซธรรมชาติทั้งสองแหล่งแทนสัมปทานเดิมที่หมดอายุลงไปแต่กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวหากนำมาบังคับใช้จะมีความสุ่มเสี่ยงสร้างความเสียหาย ต่อเงินแผ่นดินเป็นอย่างมาก อีกทั้ง ยังขาดรายละเอียดในการปฏิบัติ จึงเท่ากับการเป็นการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจได้อย่างไม่จำกัด อีกทั้งยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ประเทศไทยมีการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมมาเป็นเวลานานกว่า 40 ปีแล้ว แต่กฎกระทรวงเรื่องการรื้อถอนสิ่งติดตั้งที่ใช้ในกิจการปิโตรเลียม กลับไม่ได้มีการดำเนินการให้แล้วเสร็จล่วงหน้า แต่ถูกเขียนขึ้นในเวลากระชั้นชิดที่สัมปทานปิโตรเลียมกำลังจะหมดอายุลง จึงเท่ากับการเป็นการปิดกั้นโอกาสที่ภาคประชาสังคมจะได้ตรวจสอบกฎหมายนี้อย่างถี่ถ้วนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความรัดกุมก่อนการนำมาบังคับใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา ชาคะสุวัจนานนท์ (2555) และอิทธิชัย ธนพิบูลย์ (2555) กล่าวเอาไว้ว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะเกิดจากความตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนเอง หรือความต้องการในการพัฒนา แก้ไขปัญหาในชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในภาคตัดสินใจถือเป็นหัวใจสำคัญในเรื่องนี้ รวมทั้งการมีจิตสำนึกในการร่วมมือ เป็นเงื่อนไขนำไปสู่การรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกันในการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ทั้งการร่วมการกำหนดปัญหา วิเคราะห์ปัญหา การตัดสินใจ การวางแผน การติดตามประเมินผล โดยมีการดำเนินการที่เชื่อมโยงกับหลายภาคส่วน นอกจากนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ภาครัฐต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้สนับสนุนองค์กรหรือกลุ่มเหล่านั้นให้เข้ามามีบทบาทได้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการต่อเนื่องของกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับปัญหา และสอดคล้องกับความต้องการของภาคประชาสังคม โดยข้อบกพร่องหนึ่งของการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งใด ๆ ก็ตาม คือ การตัดสินใจดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวของฝ่ายมีอำนาจ โดยขาดการรับฟังความคิดเห็น การรับรู้ และไม่ได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเท่าที่ควร

2. บทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยในครั้งนี้ มีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายหน่วยงาน นโยบายที่สอดคล้องกันของหน่วยงานทั้งหลายจะทำให้การปฏิบัติการรื้อถอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การจัดลำดับความสำคัญของภาครัฐจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีวัตถุประสงค์ที่อาจจะขัดแย้งกันจึงควรมีการกำหนดแนวทางว่าสิ่งใดจำเป็นสูงสุดในแต่ละเรื่อง ดังนั้น นโยบายระดับสูงสุดจึงควรกำหนดให้ชัดเจนว่าในหลายวัตถุประสงค์สิ่งใดมีความสำคัญเป็นอันดับแรก และเป็นอันดับรองลงมา ทั้งนี้ นโยบายจะไม่เกิดผลหากไม่สามารถนำนโยบายนั้นลงมาปฏิบัติได้ ภาครัฐจึงต้องประสานงานและมีความชัดเจนในกฎระเบียบของฝ่ายรัฐอันจะเป็นหลักในการที่จะทำให้การรื้อถอนมีประสิทธิภาพสำเร็จสมบูรณ์ ดังนั้น บทบาทของรัฐในการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยถือเป็นกลไกที่สำคัญสำหรับการขับเคลื่อนการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยในครั้งนี้ หากภาครัฐสามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดความสำเร็จดังกล่าวก็จะสร้างคุณูปการและประโยชน์สูงสุดต่อประเทศไทย และที่สำคัญเกี่ยวกับระบบนิเวศที่เป็นผลพวงกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในท้องทะเลไทยให้สามารถเกิดการรื้อถอนแล้วประเทศไทยยังสามารถมีทะเลที่มีความอุดมสมบูรณ์คงไว้อยู่ได้ตลอดไป

นอกจากนั้น ประเด็นข้อพิพาทในการรื้อถอนที่บริษัท เชฟรอน ไม่เห็นด้วยกับแนวทางกำหนดให้ผู้รับสัมปทานเดิมต้องวางหลักประกันตามวงเงินค่ารื้อถอนเต็มจำนวน รวมไปถึงผู้รับสัมปทานเดิมต้องจ่ายค่ารื้อถอนตามสัดส่วนการใช้งานจริงอีกด้วยนั้น จึงไปร้องขอความเป็นธรรมกับอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ อันส่งผลกระทบต่อ ปตท.สผ. ไม่สามารถเข้าพื้นที่ไปเตรียมการผลิตในระยะที่ 2 ได้ ดังนั้น ผู้มีอำนาจภาครัฐทั้งผู้ควบคุมนโยบายที่มาจากฝ่ายการเมืองหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องแสดงบทบาทให้ทั้งผู้รับสัมปทานที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันกับบริษัทที่ได้รับสิทธิสัญญารายใหม่ต้องดำเนินการให้อยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน โดยให้ทุกฝ่ายยึดกฎหมายเป็นหลักไม่ใช่การยึดผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง ซึ่งปัจจัยที่จะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยในครั้งนี้ คือ การต้องตัดสินใจและการตัดสินใจต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย และที่สำคัญหากมีการเปลี่ยนแปลงหรือโยกย้ายผู้มีอำนาจในภาครัฐจนส่งผลกระทบต่อโครงสร้างที่กำกับดูแลและการดำเนินการทั้งระบบ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงานในครั้งนี้ทั้งสิ้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสวรรค์ สุวณฺณศรี (2552) กล่าวเอาไว้ว่า เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นการที่คู่ความแต่ละฝ่ายไม่สามารถที่จะพูดคุยหรือเจรจาต่อรองกันได้ก็มีปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้การเจรจาต่อรองที่คู่ความเจรจาต่อรองกันเองไม่ประสบความสำเร็จอันมีสาเหตุหลายสาเหตุ อาทิเช่น ข้อพิพาทบางครั้งอาจประกอบด้วยปัญหาหลายข้อ และบางข้ออาจมีความยุ่งยากเกินกว่าจะทำความเข้าใจได้โดยเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องตีความหรือคู่ความแต่ละฝ่ายอาจคาดหวังจากฝั่งตรงข้ามมากเกินไป ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งก็แข็งกร้าวไม่ยอมยืดหยุ่นให้กันและกัน

แต่การไกล่เกลี่ยจะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวได้ โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเข้ามาเป็นคนกลางช่วยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายประสบความสำเร็จในการเจรจาต่อรองช่วยให้การเจรจาดำเนินต่อไปได้ ไม่สะดุด และการสื่อสารระหว่างคู่กรณีเป็นไปอย่างได้ผล

กล่าวคือ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นแล้ว อย่างในกรณีการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยในครั้งนี้ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) เป็นวิธีการหรือกระบวนการระงับข้อพิพาทที่ยังสามารถกระทำได้ในกรณีดังกล่าว แต่การไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความสมัครใจของคู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ ดังนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจขอยกเลิกการไกล่เกลี่ยเสียเมื่อใดก็ได้ ย่อมได้ เช่นเดียวกับผู้ไกล่เกลี่ยก็อาจถอนตัวจากการไกล่เกลี่ยได้เช่นกัน โดยที่กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลางนี้ ในสังคมไทยก็ได้มีมานานแล้ว โดยเฉพาะในสังคมชนบทที่ผู้หลักผู้ใหญ่หรือพ่อใหญ่แม่ใหญ่มีบทบาทอยู่มาก ทางภาคอีสานเรียกว่า “ระบบเจ้าโคตร” ซึ่งตัวเจ้าโคตรเอง คือ ปู่ย่าตายาย ที่เป็นพี่เฒ่าของลูกหลานในตระกูลนั้นหรือแม้แต่คนละตระกูล เจ้าโคตรจะทำหน้าที่คนกลางในกรณีข้อขัดแย้งกันในครอบครัวหรือแม้แต่ในชุมชน แต่เมื่อกระบวนการยุติธรรมจากระบบส่วนกลางเข้ามามีบทบาทอย่างเป็นทางการ ระบบเจ้าโคตรก็ค่อย ๆ หายไป อย่างไรก็ตามคนกลางตามแนวคิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยที่ค่อนข้างคล่องตัว และมีส่วนอาศัยบารมีในการตัดสินใจจากคนกลาง โดยความน่าเชื่อถือของคนกลาง ส่วนแนวคิดของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่มีหลักเกณฑ์กติกาและกระบวนการนี้ คนกลางเป็นผู้กำกับกระบวนการเท่านั้น ไม่มีอำนาจและไม่มีหน้าที่ไปตัดสิน ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินคู่กรณีทั้งสองคนหรือหลายคนก็แล้วแต่ ผลการตัดสินจะออกเป็นชนะ-ชนะ (Win-Win) โดยใช้กระบวนการสร้างฉันทามติ (Consensus Building) ซึ่งหลักของการหาข้อยุติจะใช้มาตรฐานหรือกระบวนการที่ชอบธรรม (Legitimacy) ที่ทุก ๆ ฝ่ายยอมรับโดยไม่ใช้อำนาจบีบบังคับหรือใช้การเกลี้ยกล่อม (Lobby) การเจรจาในรูปแบบดังกล่าวนี้เรียกว่า “การเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งโดยสันติวิธี” (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550)

เอกชนกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติที่ถือได้ว่าเป็นคนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีข้อพิพาทในการรื้อถอนที่บริษัท เชฟรอน ไม่เห็นด้วยกับแนวทางกำหนดให้ผู้รับสัมปทานเดิมต้องวางหลักประกันตามวงเงินค่ารื้อถอนเต็มจำนวน รวมไปถึงผู้รับสัมปทานเดิมต้องจ่ายค่ารื้อถอนตามสัดส่วนการใช้งานจริงอีกด้วยนั้น จึงไปร้องขอความเป็นธรรมกับอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ อันส่งผลกระทบต่อ ปตท.สผ. ไม่สามารถเข้าพื้นที่ไปเตรียมการผลิตในระยะที่ 2 ได้นั้น ซึ่งต้องมีบทปรับในกรณีที่ ปตท.สผ. ไม่สามารถรักษาระดับการผลิตตามที่กำหนดไว้ในสัญญาได้ ซึ่งทางภาครัฐต้องเรียกค่าปรับจากผู้รับสัมปทานรายเดิมหรือผู้รับสัมปทานรายใหม่นั้น ในเรื่องนี้ทางหากหน่วยงานภาครัฐ โดยกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติไม่สามารถเจรจาไกล่เกลี่ยหรือหาข้อยุติได้ก็จะยิ่งส่งผลให้เกิดข้อพิพาทที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จากภาระหน้าที่ตามสัญญาแบ่งปันผลผลิตในการรักษาระดับการผลิตเป็นข้อผูกพันระหว่างกระทรวงพลังงานกับผู้รับสัญญาใหม่ แต่ทางกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติก็เลือกวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยการพิจารณาเหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าว ว่า ผู้รับสัมปทานรายใหม่มีการดำเนินงานหรือใช้ความพยายามอย่างที่สุดกำลังที่จะพัฒนาแหล่งปิโตรเลียมแล้วหรือไม่ในการเข้าพื้นที่เพื่อเตรียมการผลิต ซึ่งถือเป็นการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งโดยสันติวิธีไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับผลกระทบมากเกินไป

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคผู้รับสัมปทาน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ข้องกับการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกันอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากทั้งสามภาคส่วนเป็น

ทั้งผู้ที่มีส่วนได้และเป็นผู้ที่มีส่วนเสียร่วมกัน การดำเนินงานใด ๆ จึงมีความจำเป็นต้องให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดตรงไปตรงมา ซึ่งปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองหน่วย คือ ภาครัฐและผู้รับสัมปทาน จะค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีจุดหมายเดียวกัน คือ ความมั่นคงทางพลังงานของชาติเป็นหลัก และที่สำคัญภาครัฐได้เปลี่ยนระบบสัมปทานมาเป็นระบบแบ่งปันผลประโยชน์ภาครัฐจึงมีอำนาจในการบริหารจัดการเต็มตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนภาคประชาสังคมก็จะพิจารณาว่าสังคมจะได้อะไรจากการกระทำของภาครัฐและจะส่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเองอย่างไร ดังนั้น ทั้งสามฝ่ายควรดำเนินการให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นแนวทางที่ทุกฝ่ายต้องยึดถือร่วมกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอฬาร ถิ่นบางเตียว (ม.ป.ป.) กล่าวเอาไว้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้น ต้องการเห็นสังคมที่บริหารจัดการแบบแทนระบบ “สังคมนิยม” “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” ของทุนนิยม รวมทั้งต้องการเห็นพลเมืองในสังคมร่วมกันกำหนดนโยบายการผลิตและการทำงานด้วยกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อตอบสนองความต้องการของเพื่อนมนุษย์ทุกคน ไม่ใช่เพื่อตอบสนองความโลภและกำไรของคนส่วนน้อย แต่ก็ไม่ใช่การที่จะเสียสละหรือเรียกร้องให้ทุกคนเสียสละ เพราะระบบสังคมนิยมจะต้องพัฒนาฐานความเป็นอยู่ของทุกคนให้ดีขึ้น ดังนั้น สังคมนิยมไม่ใช่เป้าหมายอุดมการณ์สำหรับอนาคตอันไกล เพราะการต่อสู้ประจำวันในเรื่องปากท้องและการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และสิทธิเสรีภาพ เชื่อมโยงกับการสร้างสังคมนิยมในอนาคต การสร้างสังคมใหม่กับการต่อสู้ประจำวันแยกออกจากกันไม่ได้ ถ้าเราไม่มีประชาธิปไตยและเสรีภาพ เราจะมีอุปสรรคในการสร้างสังคมใหม่ ถ้าประชาชนรากหญ้าไม่รวมตัวกันสู้เพื่อชีวิตที่ดีในวันนี้ อย่าไปหวังว่าเราจะสามารถสร้างสังคมใหม่ในวันข้างหน้าได้

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังพบอีกว่า นักการเมืองหรือผู้มีอำนาจภาครัฐที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานครั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานหรืออธิบดีกรมเชื้อเพลิงธรรมชาติในฐานะที่เป็นทั้งนักการเมืองและมีอำนาจสั่งการต้องแสดงบทบาทให้เห็นถึงการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและการดำเนินการที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นสำคัญด้วยเช่นกัน ซึ่งการดำเนินการรื้อถอนแท่นขุดเจาะทั้งสองแหล่งในครั้งนี้เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นมีมากมายมหาศาลและเกี่ยวเนื่องกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น การดำเนินงานในเรื่องนี้ต้องมีความระมัดระวังอย่างใกล้ชิด นักการเมืองหรือผู้มีอำนาจภาครัฐต้องเป็นผู้ที่มีธรรมาภิบาลหรือเป็นนักการเมืองมืออาชีพ ส่วนผู้มีอำนาจในภาครัฐโดยหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องขึ้นตรงต่อผู้บริหารซึ่งเป็นนักการเมือง แม้โดยกฎหมายบัญญัติให้ต้องสนับสนุน ส่งเสริมฝ่ายบริหารให้บรรลุนโยบาย แต่ก็มีหลายครั้ง หลายบทเรียนที่ผู้มีอำนาจภาครัฐจะคล้อยตามนักการเมืองเพื่อความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าของตนเอง กล่าวได้ว่า ผู้มีอำนาจภาครัฐจะมีอิทธิพลในเชิงการนำเสนอ เสนอแนะฝ่ายการเมืองเพราะกติกาต่าง ๆ จะออกมาจากผู้มีอำนาจภาครัฐนำเสนอฝ่ายการเมือง เพื่อขออนุมัติ ถ้าทั้งฝ่ายผู้มีอำนาจภาครัฐและฝ่ายการเมืองไม่มีธรรมาภิบาลแล้ว ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยในครั้งนี้อย่างแน่นอน และย่อมส่งผลเสียหายหรืออาจเกิดขึ้นที่ภาครัฐต้องสูญเสียผลประโยชน์ครั้งใหญ่ก็เป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้

โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิพัฒน์ ศรีวรชิตพัฒน์ (2562) กล่าวเอาไว้ว่า การเมืองในระบบราชการเป็นการยืนยันว่าการเมืองและการบริหารไม่สามารถแยกออกจากกันในพื้นที่ของนโยบายสาธารณะที่บางพื้นที่มี

ความเป็นการเมืองในระบบราชการที่เบาบาง แต่ในบางพื้นที่ของนโยบายสาธารณะกลับพบความเป็นการเมืองในระบบราชการที่เข้มข้น หากมองตามแนวคิดการเมืองในระบบราชการจะพบว่า เป็นผลสืบเนื่องที่เกิดจากโครงสร้างหรือองค์ประกอบในกำหนดนโยบายประเมินคุณภาพภายนอกในขณะเริ่มต้น กล่าวคือ รัฐมนตรีไม่ได้มีอำนาจในการกำหนดทิศทางของนโยบายใดก็ตามตั้งแต่ต้น แต่กลับเป็นฝ่ายข้าราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรวิชาชีพ นักวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นส่วนให้ข้อเสนอในการกำหนดนโยบาย เมื่อนโยบายถูกนำเสนอ การปฏิบัติอำนาจของฝ่ายการเมืองจึงต้องน้อยลงเป็นธรรมดา ในทางตรงกันข้ามหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐกลับมีอำนาจมากยิ่งขึ้นในการใส่ค่านิยม หลักการ แนวคิดของหน่วยงานของตนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายส่งผลให้ในพื้นที่ของนโยบายประเมินคุณภาพภายนอกจึงเปรียบเสมือนขวดโหลที่บรรจุลูกแก้วที่หลากหลายเอาไว้โดยผู้วิจัยต้องการสื่อให้เห็นว่า การเมืองมิได้เกิดขึ้นในพื้นที่ทางการเมืองในการกำหนดนโยบายเท่านั้น แต่การเมืองยังปรากฏให้เห็นและเด่นชัดในระบบราชการด้วยกัน หน่วยงานราชการ และหน่วยงานรัฐต่างหากที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติในทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติได้เสนอแนวทางไว้ประกอบด้วย การตัดขาดแทนโดยใช้ระเบิด การตัดโดยใช้ใบเลื่อยจากภายนอก การตัดโดยใช้น้ำแรงดันสูง และการตัด โดยใช้ชักประดาน้ำ ซึ่งการรื้อถอนด้วยวิธีการตัดโดยใช้ระเบิดมีความไม่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีการที่ทำลายล้างระบบนิเวศได้น้อยอย่างรุนแรง
2. ภาครัฐควรยึดถือผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนชาวไทยให้มากกว่าผลประโยชน์ส่วนอื่นเป็นที่ตั้งเพื่อไม่ให้เกิดกระบวนการแทรกแซงจากผู้รับสัมปทานขึ้นได้ โดยให้นำเอาแก่นแท้ของความเป็นปิโตรเลียมที่ปรากฏเป็นเจตนารมณ์แล้วในพระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาใช้ในการช่วยเหลือหรือส่งเสริมให้การขับเคลื่อนด้านปิโตรเลียมไทยได้รับประโยชน์ที่สมบูรณ์และเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง
3. เมื่อสัญญาสัมปทานปิโตรเลียมในอ่าวไทยเดิมหมดอายุลงและได้มีการเปิดสัมปทานใหม่ที่เปลี่ยนผ่านจากสัมปทานแบบเดิมมาสู่ระบบสัญญาแบ่งปันผลผลิต หรือ Production Sharing Contract หรือที่เรียกว่าระบบ PSC แล้วนั้น เนื่องจากเป็นระบบที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นในเมืองไทยมาก่อน ภาครัฐต้องมีการจัดตั้งองค์กรรองรับการดำเนินงานในระบบใหม่นี้ และควรมีการออกแบบโครงสร้างการดำเนินงานให้ชัดเจนว่าหน่วยงานใดต้องเข้ามาเกี่ยวข้องและมีผู้รับผิดชอบการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวมไปถึงงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงานต้องมีความพร้อมที่จะขับเคลื่อนให้ระบบสัญญาแบ่งปันผลผลิตที่เกิดขึ้นสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่เป็นระบบสัมปทานที่ทำให้ประเทศไทยต้องเป็นผู้สูญเสียอธิปไตยไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทรัฐและภาคประชาสังคมในการกำกับดูแลรื้อถอนแท่นปิโตรเลียมในอ่าวไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่า ปตท. สผ. เป็นบริษัทปิโตรเลียมไทยที่สร้างคุณประโยชน์ต่อวงการพลังงานของไทยมาโดยตลอด แต่เหตุใดยังคงมีความเข้าใจว่า “บริษัท ปตท. เป็นบริษัทที่ค้าขายพลังงานเอาเปรียบคนไทย” หรือ “บริษัท ปตท. เป็นบริษัทที่มีอิทธิพลกับพลังงานไทย” ดังนั้น การศึกษาวิจัยหรือแก้ไขภาพลักษณ์ที่อยู่

ในด้านลบเกี่ยวกับพลังงานของไทยตรงนี้ บริษัท ปตท. จึงจะก้าวไปสู่สถาบันด้านพลังงานที่สมบูรณ์แบบได้

2. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงนโยบาย ข้อกฎหมาย วิธีการ และการประมวลแหล่งปิโตรเลียมของประเทศไทย รวมไปถึงบทบาทของภาครัฐในการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทย และปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคผู้รับสัมปทาน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการรื้อถอนแท่นขุดเจาะปิโตรเลียมในอ่าวไทยนั้น ซึ่งยังไม่ครอบคลุมในมิติทั้งหมด ดังนั้น ควรมีการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพลังงานของไทย เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่จะส่งต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจและควรดำเนินการศึกษาวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง กำหนดแผนงาน ประมาณการค่าใช้จ่าย และหลักประกันในการรื้อถอนสิ่งติดตั้งที่ใช้ในกิจการปิโตรเลียม พ.ศ. 2559. (2559). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนที่ 14 ก.
- กรีนเน็ตเวิร์ค. (2562). *ความสำเร็จสัมปทานแหล่งพลังงาน เอรಾವัน-บงกช อีกก้าวของความมั่นคงอนาคตพลังงานไทย*. ค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.greennetworkthailand.com/เอราวัน-บงกช-พลังงานไทย>
- กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ. (2562). *คอลัมน์ คมคิดคนเขียน: ใครได้ประโยชน์?*. ค้นเมื่อ 4 มกราคม 2564, จาก <https://www.facebook.com/dmffanpage/photos/a.596642627025152/248924793764602/?type=3>
- จริยา ขาตะสุวจานานนท์. (2555). *การศึกษาความขัดแย้งในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ศึกษากรณีโครงการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค เทศบาลนครราชสีมา*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรสวรรค์ สุวณฺณศรีย์. (2552). *การจัดการความขัดแย้งของชุมชน: การใช้ภาษาในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของผู้นำชุมชน ตำบลนาดินดำ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย*. จังหวัดเลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514. (2514). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 88 ตอนที่ 43 ฉบับพิเศษ.
- พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514. (2514). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 88 ตอนที่ 43 ฉบับพิเศษ.
- ภูมิพัฒน์ ศรีวิชิตพัฒน์. (2562). *ตัวแสดงและปัจจัยทางการเมืองในการนำนโยบายการประเมินคุณภาพภายนอกไปปฏิบัติตามแนวนโยบายปฏิรูปการศึกษา: ศึกษากรณีระดับอุดมศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2550). *ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือการแก้ปัญหา*. (พิมพ์ครั้งที่3). ขอนแก่น: ศิริภรณ์ออฟเซ็ท.
- ศูนย์ข่าวพลังงาน. (2562). *ประเด็นรื้อถอนแท่นผลิตปิโตรเลียม รัฐและเอกชน ต้องเจรจากับหลักของความเป็นธรรม*. ค้นเมื่อ 4 มกราคม 2564, จาก <https://www.energynewscenter.com/ประเด็นรื้อถอนแท่นผลิต>
- อิทธิชัย ธนพิบูลย์. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา กลุ่มเครือข่ายรักษ์ทะเลกรุงเทพและสิ่งแวดล้อม (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (ม.ป.ป.). ชุติวิชา 81713 การวิเคราะห์การเมือง หน่วยที่ 10 แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง. ค้นเมื่อ 4 มกราคม 2564, จาก <https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/81713-10.pdf>

Energynewscenter.com. (2562). แจ่มกฎกระทรวง เปิดช่องรัฐเจรจาผู้รับสัมปทาน ยุติปัญหาเรือถอนแท่นปิโตรเลียม. ค้นเมื่อ 4 มกราคม 2564, จาก <https://www.energynewscenter.com/แจ่มกฎกระทรวง-เปิดช่องร/>